

2023/2054(INI)

28.6.2023

NACRT IZVJEŠĆA

o kulturnoj raznolikosti i uvjetima za autore na europskom tržištu internetskog prijenosa glazbe
(2023/2054(INI))

Odbor za kulturu i obrazovanje

Izvjestitelj: Ibán García Del Blanco

SADRŽAJ

	Stranica
PRIJEDLOG REZOLUCIJE EUROPSKOG PARLAMENTA	3
OBRAZLOŽENJE	8

PRIJEDLOG REZOLUCIJE EUROPSKOG PARLAMENTA

o kulturnoj raznolikosti i uvjetima za autore na europskom tržištu internetskog prijenosa glazbe (2023/2054(INI))

Europski parlament,

- uzimajući u obzir članak 167. Ugovora o funkcioniranju Europske unije,
- uzimajući u obzir Konvenciju UNESCO-a o zaštiti i promicanju raznolikosti kulturnih izričaja,
- uzimajući u obzir Uredbu (EU) 2021/818 Europskog parlamenta i Vijeća od 20. svibnja 2021. o uspostavi programa Kreativna Europa (2021. – 2027.) i stavljanju izvan snage Uredbe (EU) br. 1295/2013¹,
- uzimajući u obzir Uredbu (EU) 2022/1925 Europskog parlamenta i Vijeća od 14. rujna 2022. o pravednim tržištima s mogućnošću neograničenog tržišnog natjecanja u digitalnom sektoru i izmjeni direktiva (EU) 2019/1937 i (EU) 2020/1828 (Akt o digitalnim tržištima)²,
- uzimajući u obzir Uredbu (EU) 2022/2065 Europskog parlamenta i Vijeća od 19. listopada 2022. o jedinstvenom tržištu digitalnih usluga i izmjeni Direktive 2000/31/EZ (Akt o digitalnim uslugama)³,
- uzimajući u obzir svoju Rezoluciju od 20. listopada 2021. o položaju umjetnika i kulturnom oporavku u EU-u⁴,
- uzimajući u obzir svoju Rezoluciju od 19. svibnja 2021. o umjetnoj inteligenciji u obrazovnom, kulturnom i audiovizualnom sektoru⁵,
- uzimajući u obzir članak 54. Poslovnika,
- uzimajući u obzir izvješće Odbora za kulturu i obrazovanje (A9-0000/2023),
- A. budući da je glazbeni sektor, kao ključna sastavnica kulturne i jezične raznolikosti u EU-u, važan stup kulture te da od svih kulturnih i kreativnih sektora najviše dopire do javnosti;
- B. budući da su skladatelji, tekstopisci i izvođači najbitnije kreativne pokretačke sile glazbenog sektora;
- C. budući da je brz ritam inovacija u području digitalnih tehnologija tijekom posljednja dva

¹ SL L 189, 28.5.2021., str. 34.

² SL L 265, 12.10.2022., str. 1.

³ SL L 277, 27.10.2022., str. 1.

⁴ SL C 184, 5.5.2022., str. 88.

⁵ SL C 15, 12.1.2022., str. 28.

desetljeća iz temelja promijenio glazbeni sektor, a osobito načine na koji se glazba stvara, producira i distribuira, kao i pristup glazbi i njezinu konzumaciju;

- D. budući da se glazbeni sektor konstantno prilagođava te da ga obilježavaju novi poslovni modeli i načini interakcije s publikom; budući da se u tom kontekstu potrebno suočiti s velikim izazovima, primjerice promicanjem kulturne raznolikosti i pravednom naknadom za autore;
- E. budući da je internetski prijenos glazbe danas glavni način na koji ljudi diljem svijeta uživaju u glazbi i da se njime, uz relativno nisku mjesečnu pretplatu, omogućuje pristup i do 300 milijuna zvučnih zapisa, s bilo koje lokacije, u bilo koje vrijeme i na bilo kojoj vrsti uređaja;
- F. budući da autori i izvođači, iako u samom srcu glazbenog stvaralaštva, nisu ni priznati ni plaćeni na način koji odražava stvarni opseg njihova doprinosa te da su prihodi koje ostvaruju na tržištu internetskog prijenosa glazbe vrlo niski, zbog čega vremenom nastaje velika neravnoteža – problem koji valja riješiti;
- G. budući da platforme za internetski prijenos glazbe na temelju primjene algoritama i sustava preporuka imaju glavnu ulogu pri određivanju onoga što pretplatnici slušaju te da tako snažno utječu na kulturnu raznolikost;
- H. budući da te platforme djeluju u pravnom vakuumu u pogledu transparentnosti i promicanja europskih djela jer na razini EU-a nisu obvezne zajamčiti transparentnost funkcioniranja svog poslovanja;
- I. budući da promicanje kulturne raznolikosti na europskom tržištu internetskog prijenosa glazbe ne može ovisiti samo o poslovnim odlukama nekoliko privatnih dominantnih globalnih operatera;
- J. budući da se glazbeni sektor u sve većoj mjeri suočava s porastom sadržaja koji je stvorila umjetna inteligencija te da broj zvučnih zapisa koji preplavljaju platforme za internetski prijenos glazbe svakodnevno raste; budući da bi, upravo suprotno, razvoj tehnologija umjetne inteligencije trebao biti u službi ljudske kreativnosti te joj doprinositi;
- K. budući da je utvrđeno nekoliko slučajeva internetskih prijevara i manipulacija ili internetskih prijenosa lažnih umjetnika; naime, određeni akteri manipuliraju sustavom kako bi otuđili prihode koji bi inače pripali autorima, na primjer upotrebom botova za umjetno povećanje broja slušatelja za određene pjesme;
- L. budući da u rješavanje tih pitanja treba uložiti više usklađenih napora, s obzirom na njihov utjecaj na tržište, a posebno na udio u prihodima;
- M. budući da je pravilna identifikacija autora ključna ne samo za njihovo priznavanje i primjereniju naknadu već i za osiguravanje raznolikosti i transparentnosti na platformama;
- 1. ističe da treba stvoriti pravedan i održiv ekosustav za internetski prijenos glazbe u EU-u kojim bi se ujedno promicala kulturna raznolikost i ispravljale neravnoteže koje

ugrožavaju taj sektor;

2. ističe činjenicu da je potreban angažman svih aktera u vrijednosnom lancu internetskog prijenosa glazbe kao i da oni trebaju provesti promjene nužne da se zajamči pravedan i održiv ekosustav u sektoru;
3. sa zabrinutošću primjećuje da sadašnja neravnoteža u raspodjeli prihoda na tržištu internetskog prijenosa glazbe nepovoljno utječe na autore i izvođače te ugrožava održivost njihova profesionalnog djelovanja na digitalnom tržištu;

Ususret održivom ekosustavu za autore

4. ističe da bi se ključna uloga autora trebala odražavati u većoj vidljivosti usluga internetskog prijenosa glazbe i uravnoteženijoj raspodjeli prihoda od internetskog prijenosa;
5. naglašava da je od presudne važnosti poboljšati identifikaciju autora u okviru usluga internetskog prijenosa glazbe, u prvom redu osiguravanjem sveobuhvatne i točne dodjele metapodataka od samog stvaranja;
6. poziva sve aktere glazbene industrije da ulože veće napore kako bi se osigurala sveobuhvatna i ispravna dodjela metapodataka za pjesme na temelju identifikacije i točnog prijavljivanja podataka autora u vezi s njihovim glazbenim djelima;
7. ističe da treba podići razinu osviještenosti, naročito među mladim autorima, o važnosti točne identifikacije pjesama upotrebom točnih metapodataka;
8. osuđuje postojanje prakse podmićivanja (tzv. payola), kojom se autore prisiljava da prihvate niže prihode u zamjenu za veću vidljivost, čime se dodatno smanjuju njihovi ionako vrlo niski prihodi od internetskog prijenosa, a pri čemu obećanja o većoj vidljivosti u većini slučajeva i dalje ostaju neispunjena;
9. konstatira da postoji snažno tržišno natjecanje među pružateljima usluga internetskog prijenosa glazbe na europskom tržištu, s nekoliko dominantnih globalnih aktera; podsjeća na potrebu za brзом provedbom Akta o digitalnom tržištu i Akta o digitalnim uslugama kako bi se zajamčio pravedan ekosustav u sektoru internetskih platformi i pružatelja glazbenih usluga;

Isticanje i mogućnost otkrivanja djela u EU-u

10. ističe da na razini EU-a treba poduzeti mjere kako bi se zajamčila vidljivost i dostupnost europskih djela, uzimajući pritom u obzir bogatstvo sadržaja koji je danas dostupan na platformama za internetski prijenos glazbe;
11. poziva Komisiju da predloži pravni okvir kako bi se osiguralo isticanje i mogućnost otkrivanja europskih djela na platformama za internetski prijenos glazbe;
12. u tom kontekstu poziva Komisiju da osigura da taj okvir obuhvaća konkretne pokazatelje raznolikosti koji bi omogućili neovisnu procjenu upotrebe i vidljivosti europskih djela, na primjer na nacionalnim i manjinskim jezicima, ili djela koja objave

neovisni autori;

13. nadalje, ističe da bi to zahtijevalo redovito praćenje i izvješćivanje o isticanju i mogućnosti otkrivanja europskih djela, među ostalim, na uređenim popisima za reprodukciju, korisničkim sučeljima i u sustavima za preporuke;
14. poziva Komisiju da razmotri mogućnost uvođenja kvota za europska djela na platformama za internetski prijenos glazbe;

Ususret etičkoj upotrebi umjetne inteligencije

15. poziva na etičku upotrebu umjetne inteligencije u glazbenom sektoru i podržava maksimalnu transparentnost u svim aspektima razvoja, produkcije i isporuke glazbenih djela uz pomoć tehnologija umjetne inteligencije;
16. poziva Komisiju da predloži pravne obveze kako bi se osigurala transparentnost algoritama i sustava za preporučivanje sadržaja vrlo velikih platformi za internetski prijenos glazbe s ciljem sprečavanja prijevernih i nepoštenih praksi manipulacije internetskim prijenosom, kao što su prijeware povezane s internetskim prijenosom i lažni umjetnici, kojima se žele smanjiti troškovi i dodatno umanjiti vrijednost za profesionalne autore, kao i kako bi se osigurala kulturna raznolikost;
17. ističe da bi javnost trebala biti informirana u slučajevima u kojim su glazbena djela, pjesme ili umjetnici koje slušaju na platformama za internetski prijenos glazbe nastali uz pomoć umjetne inteligencije, a nisu plod stvaranja ljudskih autora; naglašava potrebu da se za tako nastalu glazbu uspostavi oznaka „nastalo upotrebom umjetne inteligencije”;
18. nadalje, naglašava da se treba pobrinuti za pravednu naknadu za autore čija se djela upotrebljavaju za obuku aplikacija koje sadržaj stvaraju na temelju umjetne inteligencije;

Perspektive

19. poziva Komisiju da razmotri mogućnost osnivanja europskog opservatorija za glazbu, koji bi služio za informiranje o glazbenim tržištima u EU-u, za što bi prikupljao i analizirao podatke u državama članicama, kao i za analiziranje i izvješćivanje o pravnim pitanjima koja utječu na glazbeni sektor, posebno na tržište internetskog prijenosa glazbe;
20. poziva Komisiju na uspostavu strukturiranog dijaloga među dionicima kako bi se raspravljalo o aktualnim pitanjima koja utječu na tržište internetskog prijenosa glazbe i kako bi se pronašla zajednička rješenja;
 - o
 - o
 - o
21. nalaže svojoj predsjednici da ovu Rezoluciju proslijedi Vijeću i Komisiji.

OBRAZLOŽENJE

Ubrzanje digitalne transformacije s kojom se suočavaju naša društva dovodi do neusklađenosti u tradicionalnim društvenim odnosima, a zbog same brzine tih promjena katkad je teško iznova uspostaviti ravnotežu ili ih transformirati. Neravnoteže su utjecale na sva tržišta, pri čemu su u nekim slučajevima djelovale snažnije nego u drugima. Ni kulturni sektor nije ostao pošteđen tih promjena. Pojava internetske potrošnje (i posljedično problem digitalnog piratstva), veliko povećanje broja djela dostupnih na globalnoj razini i s time povezan porast potrošnje i tržišnog natjecanja, upotreba novih alata u procesu stvaranja, eksplozija razvoja umjetne inteligencije, dolazak na scenu „virtualnih svjetova” ili metaverzuma doveli su do uspostave novih odnosa među sudionicima u vrijednosnom lancu, ali i do nestanka nekih aktera, odnosno pojave novih. S obzirom na poznatu fragilnost i prekarost kulturnog ekosustava i na spomenutu brzinu promjena kao i nedostatan i zakašnjeli odgovor pravne strukture, razumljivo je da je taj sustav snažnije pogođen od drugih te da i danas u većoj mjeri trpi posljedice u svojim nastojanjima da se prilagodi novoj stvarnosti, uglavnom u pogledu uvjeta za umjetnike i stvaratelje, ali i cijelog lanca vrijednosti.

Možemo reći da je glazba jedan od podsustava kulturnog sektora koji su prošli kroz najkorjenitije promjene. U samo nekoliko godina s gramofonske ploče ili CD-a prešli smo na masovnu internetsku potrošnju. Građani danas glazbu slušaju na internetskim platformama koje posluju na globalnoj razini i stavljaju na raspolaganje milijune glazbenih djela (do 300 milijuna). Čak i model muzičkog radija danas gubi na važnosti. U svijetu se nikad dosad nije konzumiralo toliko glazbe i nikad nije bilo toliko pristupa beskonačnom broju umjetnika, stilova i glazbenih formi. Glazba dosada nije predstavljala ni toliko velik gospodarski „zalogaj”. Međutim, to stanje stvari obilježava i njemu svojstven paradoks: uvjeti za stvaratelje i izvođače nikada nisu bili toliko nesigurni, uz iznimku nekolicine vrlo uspješnih umjetnika, a raznolikost među publikom najpopularnijih stilova nikad nije bila manja.

Svjedočimo ekstremnoj komodifikaciji glazbenog iskustva u kojoj stilski najrjeđe forme dobivaju sve manje prostora i u kojoj jezike kojima govori manje ljudi obilježava sve manji prostor za potrošnju, čak i u matičnim zemljama. Stvaranje velikog internetskog glazbenog tržišta na globalnoj razini dovelo je do sve jednoličnije ponude, nastale na temelju popisa preporuka i algoritmima, koji u sve većoj mjeri sažimaju ukus publike.

Autorima ili izvođačima manjinskih ili eksperimentalnih stilova teško je postići vidljivost na platformama s masovnom ponudom. Izostanak imena s popisa glavnih preporuka ili početnog zaslona platformi za dotičnog izvođača ili autora znači irelevantnost. Čak ni radijske postaje danas više nemaju veliku moć pri plasiranju novih imena na tržište, a jedina su još alternativna druge društvene mreže, koje pridonose osiromašenju umjetničkog doživljaja.

Potreba za prisutnošću u sustavima za preporučivanje dovela je do praksi kao što je tzv. „payola”, oblik podmićivanja pri kojemu autori prihvaćaju manju naknadu u zamjenu za veću vidljivost. To je svakako dramatičan korak, pogotovo ako uzmemo u obzir i da su prihodi koje stvaratelji i izvođači prime na temelju prava obračunatih za upotrebu svojih djela u okviru internetskog prijenosa iznimno niski. Umjetnici čija se djela godišnje reproduciraju stotine tisuća puta, ne mogu zaraditi za život od tog medija, pa spas traže u održavanju koncerata uživo, davanju poduke ili drugim alternativnim aktivnostima. Takva je situacija

neodrživa.

Nužno je provesti temeljitu analizu vrijednosnog lanca glazbenog sektora, utvrditi gdje su točno neravnoteže te uvesti korektivne mjere uz pomoć pravnih mehanizama i/ili kodeksa dobre prakse. U analizi stanja ne bismo se smjeli voditi predrasudama niti bazirati na mitovima ili demonizaciji određenih aktera na glazbenom tržištu. Svi oni imaju potrebnu ulogu i, u svakom slučaju, svima treba uravnoteženo djelovanje kako bi se osigurala održivost te pojava novih umjetnika i glazbene ponude.

„Ujedinjena u raznolikosti” moto je Europske unije. Ta rečenica, s prve stranice Ugovora o Europskoj uniji, podrazumijeva dva temeljna tumačenja, od čega je jedno tvrdnja, a drugo mandat:

- upravo se kroz kulturu uspostavljamo kao civilizacijski projekt, a Europska unija bez kulture kojom doprinose sve njezine ljudske zajednice samo je prazna ljuska lišena duše
- dužnost je EU-a jamčiti tu raznolikost, bez koje projekt nema smisla; raznolikost se ne održava samo u jezičnom ili etnografskom području već i u zaštiti vrlo bogate kreativne sile naših društava.

Na temelju tog dvostrukog tumačenja naše deklaracije Europska je unija u više navrata regulirala područje zaštite kulturnog djelovanja te prava umjetnika i stvaratelja, i u fizičkom i digitalnom okruženju. Sada je potrebno poduzeti mjere kako bi se osigurala održivost glazbenog kreativnog sektora i omogućilo stvaranje bogatstva, ne samo duhovnog već i gospodarskog. Ovo izvješće s preporukama sastavili smo u Odboru za kulturu Europskog parlamenta kako bismo ispunili svoje dužnosti u smislu ostvarenja zadanog cilja te smo u suradnji sa sektorom pripremili vrlo elaboriran tekst, čija je svrha utvrditi nefunkcionalnosti ovog tržišta i predložiti rješenja postojećih problema.

„Život bez glazbe naprosto je pogreška, umor, izgnanstvo”, rekao je Nietzsche. Ta čarolija, o kojoj je također govorio Nietzsche, glazba, vjerojatno je najmetafizičkije, najneobjašnjivije i najneshvatljivije umjetničko iskustvo koje ljudi mogu doživjeti. Na nama je da učinimo sve u svojoj moći kako bi Europa sačuvala tu magiju.